

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

G. v. d. Brink

HANDELINGEN 10 en 11

De Kerk over de drempel

We moeten er goed op letten, dat Cornelius niet naar Petrus gaat, maar andersom: Petrus moet naar Cornelius.

De wereld komt niet naar de kerk.

De Kerk moet naar de wereld toe.

Het is de vraag wie hierbij de rijkste zegen ontvangt: Cornelius of de Kerk.

Cornelius vindt de Christus.

De Kerk vindt haar nieuwe oecumenische vorm: haar wereldwijde bedding.

Dat heeft wat voeten in de aarde gehad!!!

Want de Joodse kerk kon zich de wereldkerk nog niet anders voorstellen dan als Joods-Christelijke wereldkerk.

Daarom staat deze kerk te aarzelen op de drempel van de wereld: ze ziet er nog geen gat in!

Nu geeft Jezus Christus haar een duwtje in de rug en helpt haar over de drempel.

Tot drie maal toe ziet Petrus in zijn visioen een laken met reine en onreine dieren uit de hemel tot zich neerdalen.

Driemaal kokhalst hij van religieuze walging als de Heer zegt: Sta op Petrus, slacht en eet!

Dan staan de afgezanten van Cornelius aan de poort en Petrus doet, wat hij nog nooit gedaan heeft: hij neemt die heidense mannen op in huis;; hij gaat met hen mee; en straks trekt hij zelfs bij de heidense officier in, logeert bij hem, eet van zijn tafel, slaapt onder zijn dak, en leeft het huiselijk leven van de Romein helemaal mee.

Naar Joodse begrippen verontreinigt hij zich afschuwelijk.

Maar de reinen is alles rein.

Petrus heeft de boodschap van het visioen begrepen en aanvaard.

Hij ziet in, dat de kerk is gekomen op een keerpunt in de geschiedenis. Hij begrijpt, dat wat hij doet, grote consternatie teweeg zal brengen. Daarom neemt hij enkele broeders uit Joppe mee. In hen houdt hij het Joods-Christelijke kerkverband vast. Deze broeders moeten straks getuigen, dat Petrus maar geen wilde dingen deed, maar dat hij gestuwd werd door de Geest.

Nu voltrekt zich een heilsfeit: de tussenmuur, die scheiding maakte, de vijandschap (Ef. 2) wordt weggebroken en Jezus maakt die twee waren (Joden en heidenen) tot één, in Zijn lichaam.

De kerk wordt katholiek.

Het publiek waarvoor Petrus gaat preken is typisch Romeins-Grieks.

Helemaal geen Gereformeerde gezichten!

Petrus voelt hoe schokkend en hoe nieuw de situatie is voor beide partijen.

Hij zegt: Ik heb dit niet zelf verzonnen. De Heer heeft me gestuurd!

Cornelius zegt daarna hetzelfde: Ik heb dit ook niet bedacht. De Heer heeft het mij gezegd.

Dan trekt hij de enig juiste conclusie: „Wij zijn dan nu allen aanwezig voor het aangezicht van God!”.

Dan opent Petrus, diep onder de indruk van dit moment, de mond.

Het mag wel plechtig gezegd worden; het is ook vast plechtig gebeurd; want dit wordt de eerste maal dat het evangelie ambtelijk gebracht wordt aan een puur heidense gemeente.

Petrus eerste woorden stromen over van verbazing: Nooit heb ik zo duidelijk gezien, dat bij God geen aanneming des persoons is, en dat onder elk volk, wie Hem vereert en bondgenootschappelijkheid werkt, Hem welgevallig is.

Het maakt dus niets uit, of je als Jood (mèt besnijdenis, sabbath, reinheidswetten) of als heiden (zonder die alle); als je als zondaar maar leeft van Gods grote genade in de Messias!

Wat een ontdekking!

Petrus zet alle reserve opzij en brengt met grote vrijmoedigheid aan deze heidenen de boodschap, dat zij vergeving van al hun zonden kunnen krijgen door het geloof in de Messias.

Onder deze prediking openen zich de harten van de toehoorders en een diepe vreugde stroomt daar binnen.

Ze worden ineens verlost van al hun angst en verlorenheid.

Ze kunnen het eind van de preek niet afwachten.

Ze juichen en roepen en spreken in vreemde talen.

Het eerste Pinksterfeest over pure heidenen!!!

En dat zonder handoplegging!

Regelrecht uit de hemel vandaan!

U moet ze zien springen, die officieren in hun uniform: de luitenant en de kolonel. En die Grieks geklede dames!

U moet ze zien dartelen in den Heer!

Petrus en zijn medebroeders staan perplex. Wat ze ook verwacht hadden: niet dit!

Dit betekent het absolute einde van hun Joodse theologie.

Dat hun oude kerkorde van besnijdenis,

sabbath en reinheidswetten, zó „onbelangrijk” zou zijn, hadden ze niet kunnen denken.

Maar ze zagen het voor ogen.

De Geest Zelf maakte dat overduidelijk: de mens wordt alleen gerechtvaardigd door het geloof.

Sola fide en sola gratia.

Zonder de werken der wet!

Dan gaan ze dopen.

Petrus doopt niet, zijn broeders doen het. Opdat niemand van die heidense figuren straks zal zeggen: Ik ben in de naam van Petrus gedoopt (1 Kor. 1 : 15).

De waardigheid van het sacrament hangt niet af van de bedienaar, maar van de opdrachtgever: de Heer Zelf.

Kort daarna bereikt het bericht van deze gebeurtenissen Jeruzalem.

En wat te verwachten was, gebeurt: er komt opschudding in de gemeente.

Is Petrus nog zuiver in de leer?

Als de apostel in Jeruzalem terugkeert, heerst daar een sfeer van onbehagen. Petrus moet zich verantwoorden.

Dat wordt een moeilijke gemeentevergadering.

„t Gaat om de fundamenten”, zeggen de broeders.

„Om de geboden, die Jahwe Zelf heeft afgekondigd op de Sinai”.

Hier botsen voor het eerst de Joods-christelijke en de heiden-christelijke kerk (waarvan Petrus nu even de vertegenwoordiger is).

De „bezwaarden” vinden het niet erg, dat heidenen christenen worden. Maar dat een Jood als Petrus, naar heidens patroon gaat leven!

Petrus heeft de besnijdenis veracht. Hij heeft Deut. 14 en Leviticus 11 vertreden! Waarom niet pal gestaan, als Daniël aan het hof van Nebukadnezar? Allicht hebben ze zo gesproken!

Petrus, U had trouw moeten zijn aan de wet!

Hoe overwint Petrus de tegenstand?

Hij geeft geen theologie.

Hij kan dat ook niet.

Hij is op geen stukken na zover, dat hij de verhouding wet-evangelie kan doorzien, zoals Paulus dat later zal doen in de Romeinen- en de Galaterbrief.

Hoe het allemaal zit, weet hij niet.

Hij weet alleen, dat de Geest hem gedreven heeft.

Hij zegt: Mensen, ik wilde dit zelf ook niet.

Maar als God en de Geest zo krachtig werken en de gave des Geestes uitstorten... kan ik dan het werk van God tegenhouden???

Op deze verdediging breekt het verzet!

Vanaf dit moment zullen twee typen kerk naast elkaar voorkomen: de Joods-christelijke kerk, onder leiding van Jacobus en de heiden-christelijke kerk, waarvan Paulus de grote man zal worden.

Ze vertonen elk hun eigen type.

Het is geen bezwaar.

De één is niet meer, de ander niet minder.

Als ze maar blijven bij de goedertierenheid (Rom. 11 : 22).

In de evangelisatie-literatuur van vandaag wordt de vraag gesteld wat er moet gebeuren, als er door de kracht van de Heer ook vandaag eens in onze omgeving een gemeente zou ontstaan uit de „heidenen”. Een gemeente zonder historische achtergrond, die zo maar spontaan en nieuw, eigen christelijke vormen zoekt en schept. Zouden wij dan zo'n gemeente pas in ons kerkverband willen ontvangen en opnemen, als ze eerst de oude traditie van de reeds zo lang gevestigde kerken zou overnemen?

Zouden wij het wagen te strijden tegen de Heilige Geest?

En tegen het sola gratia?

In de ontwikkeling der dingen groeide men verder uit elkaar.

In ons land was b.v. in de strijd tegen de Remonstranten de sympathie van de Lutherse niet voor de Gereformeerden.

Er zou veel meer te verhalen zijn over de pogingen, die in die tijd zijn aangewend tot grotere eenheid onder de kerken, die van het Roomse juk bevrijd waren.

Wanneer we nu enige lering hieruit willen trekken moeten we oog hebben voor de zwakheden en zonden aan de kant van de gelovigen.

We zagen dat niet alleen confessionele factoren een rol speelden. Ook is het niet mogelijk gebleken om naar het woord van Paulus „Alles is immers het uwe” de gaven en inzichten door God aan Luther, Calvijn e.a. geschonken als van één Geest te aanvaarden.

Daarin heeft mensenverering een rol gespeeld.

Dit alles moeten we Luther en Calvijn niet gaan verwijten; zij vonden zichzelf zo belangrijk niet.

Luther vond zijn eigen werken niet zo gewichtig en verzette zich aanvankelijk tegen een uitgave van zijn gezamenlijke werken.

Hier ligt een stuk schuld van heel de kerk.

Nu kan men zeggen: „Ja, maar de historie heeft uitgewezen dat er meer dwalingen waren bij de Lutherse en daarom is het maar goed dat er geen eenheid is gekomen”.

Ook kan men zich beroepen op de hand van God in de geschiedenis en op Christus, die zijn kerk regeert.

Niemand zal ontkennen dat er een voorzienig bestel van God is over alle dingen en dat Christus zijn kerk bewaart.

Maar dit betekent niet, dat alles wat gebeurd is ook goed was.

Het geloof in God, Die in Zijn voorzienig bestel alle dingen regeert, ontslaat de gelovige niet van zijn verantwoordelijkheid voor zijn daden.

En wie kan vaststellen welke invloeden ten goede er van de zijde van Gereformeerden op de Lutherse en omgekeerd hadden kunnen uitgaan wanneer zij vrede hadden gevonden.

H. J. van der Kwast

Want hoezeer we onze bezwaren tegen Lutherse leer over het avondmaal, en de hemelvaart van Christus en de kerkregering hebben en handhaven, wij strijdbare gereformeerden kunnen toch echt wel iets van hem leren.

Er zullen lezers zijn, die menen dat ik bezig ben het werk in de reformatie neer te halen en geen, of te weinig oog heb voor het werk des Heren.

Hun zou ik willen antwoorden dat wie zich verdiept in de geschiedenis van Christus' kerk, in welke tijd ook en kennisneemt van de verwickelingen rond de waarheid en ziet hoe allerlei bijkomstige dingen, zwakheden, vooroordelen het geheel mee bepalen, die krijgt steeds meer eerbied voor het werk des Heren in de kerk van Jezus Christus.

Het is een wonder dat er na zoveel eeuwen, vol zonden en twisten van gelovigen, nog een kerk is. Dat is van Hem en niet uit mensen.

Zo kom ik op de uitdrukking „Het werk des Heren in de Reformatie”.

In een artikel van ds. P. Lok las ik dat alles onder ons draait om de vraag of de vrijmaking in 1944 nu een „werk des Heren” is geweest ja of neen?

Ik kreeg eens bezoek van een broeder, die mij deze vraag voorlegde en heel verbaasd keek toen ik die vraag bevestigend beantwoordde.

Heel jammer was, dat ik die broeder toen moest gaan uitleggen dat deze uitdrukking eigenlijk weinig zegt, wanneer niet wordt aangegeven waarin dit werk des Heren heeft bestaan.

Wanneer Rehabeam zijn krijgslieden gaat verzamelen om de opstandige tien stammen van Israël onder het huis van David terug te brengen komt de man Gods Semaja tot hem om dit te verbieden en laat de Here hem zeg-

(Vervolg op pag. 158 - laatste kolom)

KERKELIJK Leven

GEMISTE KANSSEN

IV

Wanneer we over de Reformatie van de zestiende eeuw spreken, komen de namen Luther en Calvijn ter sprake.

Dat is niet erg, zij hebben hun leven ingezet voor de dienst van God. Hun werk is van onschatbare betekenis geweest voor Christus' kerk.

De voorgangers mogen we in ere houden.

Minder mooi is dat we ook spreken over Lutheranisme en Calvinisme.

En het is beslist een nare zaak dat de grootste protestantse kerk in de wereld genoemd is naar een mens.

Het wijst duidelijk naar één van de zwakheden in de reformatie, niet alleen bij Lutherse maar ook bij de anderen.

De herontdekking van het Woord van God in de reformatie van de kerk was een geweldige zaak voor heel de wereld.

Alles werd anders, toen het Woord weer op de rechte plaats kwam als „middel der genade” en als „hoogste rechter” in alle zaken van leer en opzicht.

Een nieuwe wereld ging open.

Deze blijde zaak had een droevige onder-
toon.

In de reformatie heeft men van meetaan de eenheid niet kunnen vinden. Er waren niet alleen de richtingen van Luther en Calvijn, er waren ook volgelingen van Zwingli de zogenaamde stiefkinderen van de reformatie.

In het bestek van dit artikel beperk ik mij tot de verhouding tussen Lutherse en de Gereformeerden.

In ons land heeft Luther niet veel aanhang gekregen en kwamen de Gereformeerde kerken tot grote bloei.

Dit is niet in alle landen zo geweest en naar een statistiek uit 1958 waren er in dat jaar 71 miljoen Lutherse tegen 43 miljoen Presbyteriaanse en Gereformeerden.

Het is wel naar, maar we moeten toch aan deze verhoudingen leren wennen.

Het heeft niet aan pogingen ontbroken om tot een eenheid tussen de twee grote richtingen in de Reformatie te komen.

Gelukkig staan er altijd weer mensen op, die het onmogelijke aanvatten.

De ernstige pogingen hebben geen resultaat geboekt en zo trok het reformatorisch leger op in twee afdelingen, die bij tijden elkaar geducht onder vuur namen.

Het is bekend dat het voornaamste geschil tussen Luther en Calvijn hun leer over het avondmaal betrof.

Onze catechismus is daarom zo uitvoerig op dit stuk.

Het waren echter niet alleen confessionele verschillen, die een toenadering in de weg stonden.

Wie zich in de historie verdiept komt tot

de ontdekking dat er meer motieven een rol speelden.

Als voorbeeld kunnen we noemen dat Luther, die één van zijn eerste geschriften aan de christelijke adel richtte, de keizer en de vorsten in hoge eer hield en zich onder hun bescherming stelde waar hij kon.

Van Calvijn is bekend dat hij „republikein” was en in het democratische Genève dit ook kon beleven.

Nu was een republikein in die dagen voor de aan de vorsten trouw onderworpen Lutherse net zo iets als een provo in de ogen van velen in onze dagen.

En men kon toch moeilijk een leiding uit een plaats als Genève in het Duitsland van die dagen aanvaarden.

Er speelden dus heel gewoon menselijke zwakheden en zonden mee.

Het is bekend dat Calvijn sterk op eenheid heeft aangedrongen, hij wilde daar wel tien zeeën voor over varen en was op dit punt onvermoeibaar.

Calvijn was bereid de Augsburgse Confessie van de Lutherse te ondertekenen, niet omdat hij het er in alles mee eens was, maar om duidelijk uit te spreken dat hij de Lutherse als broeders aanvaardde.

In gereformeerde kring leefde de hoop dat Calvijn in een persoonlijke ontmoeting met Luther in een krachtig appèl op de broederschap de zo begeerde eenheid wat dichterbij kon brengen.

Na de dood van Maarten Luther werd het veel moeilijker omdat zijn volgelingen zich geroepen voelden de „erfenis” onverkort te bewaren en zich in confessionalisme gingen verschansen, zodat de kansen op eenheid in het protestantse kamp veel kleiner werden.

Toen de Lutherse theoloog Westphal zich weer eens geducht gewerd had, somde Calvijn in een brief aan de Saksische en Nederduitse lutherse predikanten de stukken van de Waarheid op, waarin overeenstemming bestond en riep hij uit: „Da wäre es doch wunderbar, wenn Christus, den wir als unsern Frieden preisen, der aller Fehd' ein Ende gemacht und Gott im Himmel uns gnädig gestimmt hat, nicht auch das bewirkte, dass wir auch auf Erden brüderlich Frieden halten”.

Het was dan ook in de geest van Calvijn toen in 1565 in Antwerpen onder aandrang van Prins Willem I pogingen werden ondernomen om Lutheranen en Calvinisten bijeen te brengen onder aanvaarding van de Wittenbergse Concordie van 1536.

Guido de Brès ondersteunde dit streven in een brief aan de kerkeraad van Antwerpen. Het is niet gelukt en ook hier in Antwerpen waren niet alleen confessionele factoren in het geding.

De van Calvinistische zijde zo begeerde vrede werd niet bereikt door verzet van Lutherse kant en zo werden belangrijke kansen gemist.

H. J. JAGER

Rondom m'n schorsing

Pietluttigheden? ¹⁾

Voor enige weken was het ergens ongeveer 10 jaar geleden, dat de kerk werd vrijgemaakt. Men hield geen glorieuze herdenking, maar wel kwamen er broeders en zusters samen om te luisteren naar een causerie over de vrijmaking.

Vooraf voor hen, die de tijd van de vrijmaking niet bewust hebben beleefd, is dat een goed ding. We merken zo nu en dan dat jonge mensen eigenlijk niet goed weten waar het in de kerkstrijd om ging. Dat geldt zelfs wel van sommige studenten, die hier aankomen. We mogen aannemen dat zij voor deze zaken toch wel interesse hebben. Hoe moet het dan wel staan met die jongeren, die niet overlopen van belangstelling voor wat de HERE met zijn kerk deed.

Het is wel zeer nodig, dat op de catechisatie hieraan goede aandacht wordt besteed. De catechismus geeft er menige gelegenheid voor.

Het is ook goed dat de jeugdverenigingen iemand uitnodigen, die de geschiedenis van 1942-'46 bewust heeft beleefd. En het voorname is, dat in de gezinnen niet wordt gezwegen over wat er met de kerk gebeurd is.

Het is bekend dat in de kring der gebonden kerken het liefst over deze zaken wordt gezwegen. Vragende catechisanten worden vaak met een kluitje in het riet gestuurd. Er wordt soms geantwoord: „Och het ging om zulke kleinigheden, dat het de moeite niet waard is er over te praten”. Zulk een antwoord is vreemd, want wie nadenkt heeft direct het wederwoord klaar: „Maar waarom moesten om zulke kleinigheden dan predikanten worden geschorst en afgezet?” Daartoe gaat toch geen synode over om pietluttigheden?

Ik ontmoet bijna nooit iemand van de gebonden kerken, die zich niet schaamt voor wat zijn synoden gedaan hebben. Wij hoeven ons niet te schamen. We moeten ons ook nergens op beroemen, want het goede in de vrijmaking is niet aan ons, maar aan de HERE te danken. Maar nog eens: Schamen hoeven we ons niet. We mogen God dankbaar zijn, dat we „neen” hebben gezegd toen het „neen” moest wezen. Geschorst worden is een zaak van verdriet. Als ik denk aan de arme schapen, die onder slechte leiding meeschorsten en meefzetten, dan doet mij dat nog verdriet. Maar toch ben ik nog altijd blij, dat ik mij nooit heb geconformeerd aan besluiten en schorsingen, die voor het Woord des HEREN niet kunnen bestaan.

Hoe kwam het tot die besluiten en schorsingen en waar ging het eigenlijk om? Er zijn kleinere en grotere boeken waaruit men dit gewaar kan worden. Het is te hopen dat ze veel gelezen worden, maar ik ben er niet zeker van, dat dit gebeurt. Ook zullen niet allen daartoe in de gelegenheid zijn.

Daarom leek het me niet ondienstig iets te vertellen van m'n eigen belevenissen. Ik kwam op deze gedachte toen ik voor enige tijd plotseling moest invallen voor een ander om te spreken over de vrijmaking. Tijd om veel na te zien had ik niet; en bovendien kon ik op dat ogenblik de betreffende stukken niet vinden. Toen heb ik maar wat verteld wat in mijn geheugen was blijven hangen en dat wilde ik nu ongeveer zo op papier zetten.

Dat heeft wellicht vóór, dat de hoofdzaken in het oog worden gehouden. Eerst wil ik iets vertellen van de voorgeschiedenis.

Rechtvaardiging

Achteraf bekeken begon deze voorgeschiedenis al in de pastorie van Hommerts. Na de studie aan de Vrije Universiteit werd in 1928 de pastorie betrokken. Het was geen tijd van bloei voor de kerk. De gebouwen waren groot genoeg en het ledental ook, maar toch bloeide het leven des geloofs niet.

We waren al te zeer „gearriveerd”. We hadden de schaapjes op het droge.

Na de „uitnemende theologen” Kuyper en Bavinck hadden we alle waarheden in kannen en kruiken. Niemand kon ons meer iets vertellen.

De dogmatische bouwsels klopten als een bus, er was geen speld tussen te krijgen. En als je nog ergens mee zat, dan kon de Christelijke Encyclopaedie de oplossing geven. En Kuyper was in brede kring het einde van alle tegenspraak.

Maar bij m'n pastorale arbeid raakte ik in verlegenheid, vooral met het preken. Mij ontbrak het inzicht in het verbond met z'n beloften en eisen.

Ook ontbrak de rechte kijk op de gemeente des HEREN. We leefden vrij algemeen in de gedachte, dat haar eigenlijk nooit iets kon gebeuren. Zo iets van: „Des HEREN tempel, des HEREN tempel, des HEREN tempel zijn deze”.

Op zekere dag kwam een oude collega mij bezoeken. Ik vertelde hem iets van m'n moeilijkheden, vooral met het preken. Toen vroeg hij: „Preek je wel verbondsmatig?” Waarop ik tot m'n schande moest antwoorden, dat ik niet wist wat verbondsmatig preken was.

Toen heeft hij gedaan wat we lezen in Hand. 18 : 26: „En als Aquila en Priscilla hem (nml. Apollos) gehoord hadden, namen zij hem tot zich en legden hem de weg Gods nauwkeuriger uit”.

Hij wees me op de rijkdom van het verbond, dat de HERE met ons en onze kinderen heeft opgericht. Hij sprak van de zegen des verbonds over hen, die in de wegen des HEREN lust hadden. En van de vloek des verbonds over hen, die het verbond verbraken. Ik herinner me nog, dat hij z'n woorden samenvatte in de bekende tekst Jes. 3 : 10 v.: „Zegt den rechtvaardige dat het hem wél gaan zal, dat zij de vrucht hunner handen zullen eten;

wee den goddeloze, het zal hem kwalijk gaan, want de vergelding zijner handen zal hem geschieden”.

Toen begon ik iets te zien van de rijkdom van de zegen des verbonds, maar ook van de ernst van de verbondsdreiging. Ook kreeg ik een vermoeden, dat het met „1905” niet helemaal in orde was. De twijfel kwam op of het „houden voor wedergeboren” wel naar de Schriften was.

Die twijfel werd langzamerhand tot zekerheid, dat het niet naar de Schrift was. Bij de catechismuspreek diende algemeen als bron E Voto van Dr. Kuyper.

Dat boek was „je van het”. Maar ik raakte er mee vast.

Aan de orde was Zondag 23 over de rechtvaardiging uit het geloof.

Bij het nalezen van bovengenoemde verklaring drong het tot mij door, dat tientallen bladzijden handelden over rechtvaardigmaking van eeuwigheid, terwijl de rechtvaardiging door het geloof, waarvan de Schrift spreekt, nauwelijk aan de orde kwam. Ik voelde dat er bij al het schone geredeneer iets niet klopte. In E Voto, II bl. 340 las ik het volgende:

„Vijf stadiën doorloopt deze rechtvaardigmaking derhalve: 1e. neemt ze haar oorsprong in Gods vrijmachtig Raadsbesluit, die en de rechtvaardigmaking bepaalt, en de midelen bestelt om haar ten einde toe te verwirkelijken; 2e. wordt deze rechtvaardigmaking werkelijk in objectieven zin d.i. buiten

u, door de opstanding van Christus; 3e. wordt deze rechtvaardigmaking werkelijk in u, als God de hand aan u slaat en u het geloofsvermogen inplant; 4e. gaat ze voor u zelf, d.i. voor uw bewustzijn bestaan als ge daadwerkelijk gelooft; en zal ze 5e. eens voor alle engelen en mensen en duivelen worden uitgeroepen in den dag des oordeels”.

Kuyper ontwikkelt dit alles dan breed en het klopt allemaal, op papier. Maar het ontging me niet, dat vrijwel nergens ook maar een schijn van bewijs uit de Schrift wordt aangehaald.

Het is prof. Kuyper niet ontgaan, dat de catechismus alleen spreekt van de rechtvaardiging door het geloof. Want hij schrijft op bl. 345: „Ook in het antwoord op de 60ste Vraag wordt dus zelfs niet gezinspeeld op wat God in zijn eeuwigen Raad deed, en de opstanding van Christus niet genoemd en van uw wedergeboorte geen melding gemaakt, maar uitsluitend de zaak besproken van uit het standpunt van uw daadwerkelijk geloof. En dit kon niet anders, want de Catechismus is een persoonlijk getuigenis van den geloovige, die de wonderen van Gods genade terugkaatst uit het spiegelvlak van zijn ziel, waarin hij ze opving”.

Van die „terugkaatsing” uit het spiegelvlak van de ziel” geloof ik niet veel, maar dat is het ergste niet. Erger is, dat zo van de rechtvaardiging een systematisch bouwsel wordt gemaakt, waarvoor de gegevens in de Schrift ontbreken. Het komt hierop neer, dat van een werkelijke vrijpraak of vergeving der zonden eigenlijk geen sprake is. Door het geloof worden we ons alleen maar bewust, dat de zonden reeds eeuwig vergeven zijn. Als we deze theorie ernstig zouden nemen, dan hoefden we niet meer bidden om concrete vergeving van bepaalde zonden, maar dan zouden we moeten vragen om de bewustheid, dat ze reeds eeuwig vergeven waren. Maar waar spreekt de Schrift zo?

De Schrift spreekt van rechtvaardiging in de tijd, van vergeving na beleden zonde. Als we zonde voor God bedekken is zijn hand zwaar op ons, Hij toornst op ons. Maar als wij ze belijden voor de HERE vergeeft Hij mild.

Denkt maar aan Ps. 32 : 5: „Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet; ik zeide: Ik zal den HERE mijn overtredingen belijden, en... Gij vergaaf de schuld mijner zonde”.

Kuyper

Niet alleen de rechtvaardigmaking van eeuwigheid zat me dwars, maar ook wat boven onder 3e staat: „wordt deze rechtvaardigmaking werkelijk in u, als God de hand aan u slaat en u het geloofsvermogen inplant”.

Die inplanting van het geloofsvermogen valt samen met wat Kuyper de wedergeboorte noemt. Volgens hem wordt de rechtvaardigmaking dus werkelijkheid bij ons, als ons een geloofsvermogen, een kiem van het nieuwe leven wordt ingeplant.

Weer kwam de vraag bij mij op waar de Schrift zo spreekt. En ik moest antwoorden: nergens. Daar staat dat God den goddeloze rechtvaardigt, dat Hij den zondaar z'n zonden vergeeft, dat Hij tollaren en hoeren, die de toevlucht tot Hem nemen, genade bewijst. En als zij vergeving der zonden, echte daadwerkelijke vergeving ontvangen hebben, dan leven ze weer, dan hebben ze weer gemeenschap met God. Zodat zij jubelen: „Wij dan gerechtvaardigd door het geloof hebben vrede bij God door onzen Here Jezus Christus”. De Schrift zegt: Geloof en gij zult leven; maar bij Kuyper wordt de volgorde omgekeerd, want eerst wordt het leven ingeplant en dan bloeit daaruit het geloof op.

Een collega vestigde mijn aandacht op het feit, dat Kuyper heel de verlossing van de

¹⁾ Vanwege het belang van de zaken waarin het gaat in onze kerken plaatsen wij dit artikel van prof. Jager, dat eerder verscheen in „Dienst” 1956 (!). A.

zondaar eigenlijk samenperst om zo te zeggen in de inplanting van een levenskiem. Zoals uit een kiemkrachtige eikel, in goede grond gelegd, een eikeboom opgroeit, zo groeit volgens Kuyper uit een levenskiem, ingeplant in het hart van de zondige mens, heel het leven des geloofs en der bekering op. Het Woord of het Evangelie heeft eigenlijk niet anders te doen dan het leven, dat in het hart reeds **gewerkt** is, maar nog sluimert, op te **wekken**.

In telkens variërende beelden, maar ook wel met vermoeiende herhaling, kan Kuyper over die ingeplante levenskiem en het opbloeien en groeien daarvan spreken. Maar als we het goed bekijken deugt er geen steek van. Een mens is nu eenmaal geen plant en daarom moeten we met botanische beelden wat voorzichtig zijn. Een mens is ook geen patiënt, die van een dokter een spuitje krijgt, terwijl hij buiten bewustzijn is.

God handelt met ons als redelijke schepselen, die verstand en wil hebben en die met hun verantwoordelijkheid door God worden ingeschakeld in het werk der verlossing. In de pastorie van Hommerts leerde ik iets van deze dingen zien. En dat heeft iets te maken met de vrijmaking. Want het „houden voor wedergeboren” staat in verband met bovengenoemde zaken. Daarachter ligt een opvatting van de wedergeboorte, die de Schrift en de Belijdenis niet kent. Ik was bij Kuyperiaanse leringen opgevoed, maar ik begon het in de pastorie toch wel wat vreemd te vinden als Kuyper schreef: „De inplanting van het nieuwe leven is geen **zedelijke**, maar een **physische** daad Gods: dat wil zeggen, Hij brengt dit werk tot stand niet door zich bij manier van vermaan te richten tot iets in ons, maar door, buiten ons bewustzijn en buiten onzen wil om, ja tegen ons denken en onzen wil in, iets in ons te zetten en in te planten, waardoor onze natuur een andere hoedanigheid krijgt”. (Het werk van den H. Geest, bl. 376).

Je zou haast gaan zoeken in je lichaam waar dat „iets” wel mag zitten. Groot respect had ik voor Kuyper en ik heb het nog. Hij was een geloofsheld, die door Gods genade machtig veel heeft betekend voor kerk en school en staat en maatschappij. Hij was begaafd zonder weerga en hij heeft zijn gaven gebruikt ook. Maar zijn voorstelling van de weg der zaligheid deugt niet. De „grote man” heeft daarin gefaald. En het nare is, dat zijn volgelingen juist hierin met hand en tand aan zijn leringen vasthouden. Het komt vaker voor, dat van een groot man juist de minst goede elementen worden vastgehouden.

Langzamerhand drong het tot mij door, dat de geniale Kuyper met zijn denken (soms fantaseren) veel te ver ging, veel verder dan de Schrift ons toestaat. Ik denk bijv. aan wat hij schreef op bl. 403 van het aangehaalde werk:

„Met de wedergeboorte wordt ons alzo ingeplant de levenskiem van een nieuwen mensch, die even zeker in die kiem reeds geheel inzit, en even gewisselijk uit die levenskiem voortkomt, als het graan inzit en opwast uit het koren.

Schoon en zuiver heeft daarom de grootste gereformeerde theoloog, om aan onze voorstelling tegemoet te komen, den goddelijken gedachtengang in het werk der wedergeboorte pogen weer te geven in deze op elkander volgende stadiën: 1e. God denkt in zijn gedachten den nieuwen mensch; 2e. God de Heere wijzigt in zijn goddelijk denken dien nieuwen mensch naar het karakter van een bepaald persoon en schept dus **onzen** nieuwen mensch; 3e. de kiem, die dit in zich besluit, draagt God de Heere in het centrum van ons wezen in; 4e. in het centrum van ons wezen brengt de Heere de vereeniging tot stand tusschen dit kiemend leven en ons ik; en 5e. God de Heere onderhoudt in die levenskiem en doet er te zijner tijd uit werken die vormende kracht, waardoor ons ik als een nieuwe mensch openbaar wordt”.

Ik kon dit maar niet „schoon en zuiver” vinden en aan mijn voorstelling kwam het ook helemaal niet tegemoet. En het is m.i. ook wel een beetje hoogmoedig om te pogen „de goddelijke gedachtengang” weer te geven. Toch hebben duizenden bij duizenden zulke denk-acrobatiek bewonderd. Ik heb mensen gekend, die deze en dergelijke redeneringen zó in hun hoofd gezet hadden, dat hun hersens er naar waren gaan staan. Als de Schrift het anders zei werd niet Kuyper naar de Schrift, maar de Schrift naar Kuyper ver-

vormd. Een gevaar voor volgelingen van geniale mannen.

Toen ik in 1932 naar Voorthuizen vertrok was ik niet zeker meer, dat allerlei „gangbare meningen” met Schrift en Belijdenis overeenkwamen. Daar groeide m'n twijfel tot zekerheid, dat vele „gangbare meningen” niet deugden.

Mystiek

Totnogtoe vertelde ik hoe mij in de pastorie van Hommerts al een lichtje was opgegaan over enkele dingen. 't Was mij duidelijk geworden, dat we met enkele „gangbare meningen” op de verkeerde weg waren en dat 't „houden voor wedergeboren” niet deugde. Maar hoe het dan wel moest was mij nog veelszins duister. Ik wist wel hoe het niet moest, maar niet hoe het wel moest.

In 1932 verhuisden we naar de pastorie van Voorthuizen. Daar kwam ik in aanraking met de mystiek van de Veluwe. Niet het ergst in de Gereformeerde Kerk, maar daar toch ook wel. En verder bij leden van verschillende kerkgemeenschappen. Ik ontmoette een opvallende onzekerheid aangaande de zaligheid. Sommigen verheerlijkten de twijfel als een kenmerk van ware vroomheid.

Voor de mystiek in haar ergste vorm is de Bijbel eigenlijk niet veel waard. Het is maar een Bij-bèl, een bij-geluid. Maar het eigenlijke waarop het aankomt is, dat iemand een stem uit de hemel krijgt of in elk geval iets wonderlijks beleeft, waardoor de „ziele” levend wordt. Ook de prediking van het Evangelie wordt van weinig betekenis geacht. Men pansert zich om zo te zeggen tegen het Evangelie door het slagwoord: „Een mens moet wedergeboren worden” of „er moet iets met een mens gebeuren”. En zolang dat „iets” niet gebeurd is helpt geen Bijbel en geen preek. En als het gebeurd is, heeft men de genademiddelen eigenlijk helemaal niet meer nodig. Men luistert veel liever naar een bekeerd mens, dan naar de prediking van het Evangelie. En men leest liever een oud perkament boekje, waarin de „weg” zuiver wordt beschreven, dan dat men zich verdiept in de Schriften. Zekerheid des geloofs is voor de mystieken niet een zekerheid, die rust in Christus, die door het Evangelie wordt verkondigd. Maar ze is een zekerheid, dat er wat met de ziel gebeurd is en dat men wedergeboren is. En deze zekerheid rust op de kenmerken, die men door nauwgezette zelf-analyse constateert. Men zoekt het leven niet buiten zichzelf in Jezus Christus. Maar men zoekt het leven in zichzelf. Het geloof is niet op Christus gericht, maar op de levend-makende mens.

Ik kwam voor de vraag te staan, die ik in m'n proefschrift zó formuleerde: „Is de zekerheid des heils een zekerheid des geloofs, dat rust in Gods beloften? ... óf bestaat de zekerheid in het constateren van het nieuwe leven, dat door Gods Geest in de harten werkt is?” Nader onderzoek bevestigde mijn overtuiging, dat Schrift en Belijdenis een zekerheid des heils kennen, die steunt op Gods beloften. „God heeft het Zelf gezegd”, is het einde van alle tegenspraak.

De mystiek kent eigenlijk geen zekerheid des geloofs, maar wel een zekerheid-van-het-constateren-van-het-nieuwe-leven-uit-verschillende-kenmerken. Maar deze zekerheid heeft geen goede grond, is meestal van korte duur en wisselt af met tijden van de grootste onzekerheid.

Terwijl ik me bezig hield met de vraag aangaande de rechtvaardiging en de zekerheid des geloofs gebeurde er iets wonderlijks in de kerk. De HERE gaf reformatie. Het was als in de lentetijd. Dan bloeit het leven hier en daar en overal weer op. De sneeuwklodjes en de crocusjes steken hun kopjes weer op, soms boven de sneeuw uit. De bomen botten weer uit en de velden worden weer groen. Er is een reclameplaat waarop een boer staat op het bezaaide veld. Hij luistert met z'n hand aan het oor en zegt: „Ik hoor het groeien”. Dat doet mij denken aan de dertiger jaren: Men hoorde het groeien in de kerk.

Allerlei oude en nieuwe vragen kwamen op en men worstelde om een antwoord uit en naar de Schriften. Professoren en dominees en schoolmeesters zochten en vonden oude en nieuwe schatten in de Schrift. Dat was geen werk van een vereniging of een organisatie. Dat was geen revolutie van jongeren,

die de oude „leiders” van hun plaats wilden duwen. Dat was geen werk van een „klik”. Er was geen generaal, die een strategisch plan opmaakte en de fronten door zijn legerscharen liet bezetten. God gaf reformatie, ofschoon vele „kerkleiders” het zagen als een revolutionaire beweging.

Ter illustratie vermeld ik een gesprek dat ik omstreeks 1938 had met één der „synodale” voormannen. We spraken over rechtvaardiging en zekerheid des geloofs. Het bleek, dat mijn gedachten afweken van „gangbare meningen” en dat ze gingen in de richting van „de nieuwe beweging”. Toen kreeg ik te horen: „Zo, dus jij behoort ook al bij die klik”. Waarop ik verwonderd vroeg: „Welke klik?”

En toen kwam er een heel stel namen van hooggeleerden en predikanten — ook van een schoolmeester — die bezig waren „de erfenis van Kuyper en Bavinck af te breken”.

Verontwaardigd heb ik de beschuldiging van „die klik” van de hand gewezen. Van de genoemden kende ik vrijwel niemand persoonlijk. We vergaderden nooit, hadden geen geregeld contact. Er zat geen „opzet” achter. Ik heb trachten duidelijk te maken, dat hier van revolutie geen sprake was, maar dat de HERE reformatie gaf. Hij gaf nieuw licht over de Schrift. Hij gaf wederkeer naar het Woord. Hij maakte los van allerlei „gangbare meningen”, die de toets der Schrift niet konden doorstaan. Het is me helaas niet gelukt dit de genoemde „leider” aan het verstand te brengen.

Maar het was waar: We begonnen de Schrift anders te lezen en te verstaan. De HERE gaf ons nieuw licht over de Schriften. Hij maakte ons vrij van dogmatische vooroordelen. De een hield zich bezig met de leer van de „gemene gratie” en de daaraan verbonden terreinenleer. Een ander wierp zich op vragen aangaande verbond en verkiezing. Een derde kwam in aanraking met de kwestie van zelfonderzoek óf zelfbeproeving. De kritiek werd niet alleen gericht op modernen en ethischen zoals totnogtoe gebruikelijk was. Maar de kritiek werd ook gericht op traditionele opvattingen, die voor de Schrift niet konden bestaan. De een zat in Zeeland te delven in de Schrift, anderen in Amsterdam en Kampen. „De Reformatie” deed veel goeds en „Pro Ecclesia” leverde veel goeds en er verschenen prachtige boeken. Het was een mooie tijd.

Wat mij betreft, ik leerde weer verstaan wie „rechtvaardigen” waren: De godvrezenden, die door het geloof in de rechte verhouding tot God staan.

Er ging mij licht op over de rechtvaardiging door het geloof en de zekerheid des geloofs en over wedergeboorte en verbond en verkiezing.

In het preken had ik mij vaak gevoeld als een genuilkorfde. Ik zat vast aan allerlei theoretjes. Maar ik raakte er langzamerhand vrij van.

Als ik preekte over Joh. 3, het gesprek van de Here Jezus met Nicodemus, dan preekte ik niet meer over een dogmatische theorie aangaande de wedergeboorte. Ik leerde zien, dat de Here Jezus Nicodemus verwees naar de doop van Johannes en naar de Christus, die met de Heilige Geest en met vuur zou dopen. Hij moest zich laten dopen en via Johannes de Doper komen tot de Christus, die door de Heilige Geest hem zou vernieuwen. Dat is de betekenis van: „zo iemand niet wordt wedergeboren uit water en Geest”. 't Is niet maar een leer in het algemeen, dat er iets wonderlijks met een mens moet gebeuren. De Here Jezus stuurde Nicodemus niet weg met een vage aanduiding, dat hij maar moest wachten op een wonderlijke daad Gods. Maar Hij wees hem de weg van algehele verandering.

Over I Petrus 1:3 leerde ik „historisch” preken. Als Petrus zegt: „God heeft ons wedergeboren tot een levende hoop”, dan wil Petrus zeggen, dat hij en de apostelen weer levende hoop kregen, toen de Here Jezus uit de doden opstond. Want door Zijn opstanding werd de hoop weer levend op de eeuwige erfenis.

Dat geldt dan voorts ook van allen, die geloven dat God de Here Jezus uit de doden heeft opgewekt. Als de Schrift over wedergeboorte en vernieuwing spreekt dan heeft dit niets te maken met een dogmatische theorie van inplanting van een levenskiem en dergelijke.

Ook drong het tot mij door, dat de mens geen „stok of blok” is en nooit als zodanig door God wordt behandeld, wanneer Hij hem verlost. Scherp bleek mij het verschil tussen het „oude” en het „nieuwe” inzicht toen ik eens een collega hoorde preken over Efeze 5 : 18: „maar wordt vervuld met de Geest”. Hij maakte daarvan: „Laat blijken dat ge wedergeboren zijt, dat de levenskiem in u is ingeplant”. Toen wij hierover spraken zei hij, dat een mens daar toch totaal niets aan kon doen. Hij wás vol van de Geest of hij was het niet. Ik heb hem trachten duidelijk te maken, dat de gemeente er toch maar verantwoordelijk voor is of zij vol wordt van de wijn of vervuld wordt van de Heilige Geest. Hier bleek zonneklaar hoe een prediker gemuilkorfd kan zijn door een dogmatische theorie. Hij kon eenvoudig niet vermanen zoals de Schrift doet, omdat hij meer eerbied voor Kuyper had dan voor de Schrift. Natuurlijk volkomen onbewust.

Met het probleem van de verkiezing had ik altijd gezeten. Ze stond voor mij gelijk aan een noodlot. Zo was ze mij ook geleerd op de catechisatie. Ik had eigenlijk geen weer tegen mensen, die leefden bij een verkiezingsidee en zeiden: „Ben ik verkoren dan ben ik verkoren, ga ik verloren dan ga ik verloren. Wat kan een mens daar nu aan veranderen?” Maar nu drong het tot mij door, dat de Schrift nooit over verkiezing spreekt als over een noodlot. Verkiezing is geen noodlot, maar een liefderijke raad en daad. Gods, die ons ten volle verantwoordelijk laat en oproept tot een heilige zorgvuldigheid om naar uitwijzen van het heilig Evangelie te leven. Voorts merkte ik op, dat de Schrift in negen van de tien gevallen niet spreekt over wat theologen „de” verkiezing noemen, maar dat de Schrift op velerlei wijze van verkiezing spreekt: verkiezing tot een bepaald ambt, verkiezing van een volk, verkiezing tot het verbond, verkiezing in de tijd. Soms van verkiezing aan het einde der dagen, als God scheiding zal maken tussen de schapen en de bokken.

M'n ogen gingen open voor het feit, dat de Schrift spreekt van toorn Gods over een ongehoorzaam volk en van de wraak des verbonds over kinderen des verbonds, die in de wegen des HEREN geen lust hebben. We moeten maar bang zijn voor die toorn des HEREN en met vreze en beven onze zaligheid werken, omdat het God is die in ons werkt het willen en het werken naar Zijn welbehagen.

Dat alles kwam natuurlijk niet in één dag of in één jaar, maar heel langzaam aan. Doch het groeide. Het was een lust om te studeren en om te preken.

Zoals altijd werd ook deze reformatie fel tegengestaan. Ook ik kreeg wel enige moeilijkheden in de gemeente. Ofschoon meer met theologen. Ik kwam in botsing met professoren en ook wel met theologen „naar art. 8”.

Ik kreeg te horen dat ik van verkiezing niet wilde weten en dat ik de noodzakelijkheid der wedergeboorte loochende. Na mijn schorsing werd dat praatje druk rond verteld. Maar ik loochende de verkiezing niet, al loochende ik dat verkiezing een noodlot is. Ik loochende de noodzakelijkheid van wedergeboorte niet, al wilde ik niets weten van een theorie over inplanting van een levenskiem of zo. Ook zei iemand wel eens tegen mij, dat ik preekte: „Doet dit en gij zult leven”. Ook dat was niet waar. Maar ik durfde weer preken over Matth. 5 : 16: „Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken zien en uw Vader die in de hemelen is verheerlijken”. En ik mocht weer voorhouden aan de gemeente „al wat de Here Jezus aan zijn discipelen geboden heeft”.

Maar nooit heb ik de mensen geleerd, dat zij moesten steunen op hun goede werken als een grond der zaligheid. De grond der zaligheid is en blijft van het begin tot het einde de verkiezende liefde Gods, welke is geopenbaard in Christus Jezus onze Here. Maar zullen we onze zaligheid niet werken met vreze en beven? Zullen we niet wandelen als kinderen des lichts? We kunnen de Bijbel wel dicht doen als we er niet van willen weten, dat de gelovigen heilig en rechtvaardig en vroom en godvrezend moeten wandelen. Vanzelfsprekend in volle afhankelijkheid van de kracht des Heiligen Geestes, die ons maakt tot meer dan overwinnaars.

(wordt vervolgd)

Ramp en paniek

(Ora et labora)

De ramp van Dinant ligt vers in ons geheugen. Een autobus vol vakantiegangers reed deze zomer van een steile helling de Maas in. Een en twintig mensenlevens zijn te betreuren; de stad Eindhoven is in rouw. En bij de reconstructie kwam de tragische conclusie: deze ramp had op diverse momenten kunnen zijn voorkomen.

Immers: een afdaling in de hoogste versnelling (men zegt wel eens dat dit een typisch Nederlandse fout is) was nooit te verantwoorden. Men had behoren terug te schakelen, alsof men de weg moest opklimmen in plaats van afdalen. En zijn nu de remmen verbrand? Neen, zegt ons minister van V & W, ze waren in goed bruikbare staat. Toch hebben ze de wagen niet meer tot stilstand kunnen brengen; was een paar bergremmen dan niet gewenst geweest? Er zátén bergremmen op deze bus. Is het waar, dat de chauffeur tevergeefs geprobeerd heeft, met de handrem de wagen stil te zetten? De handrem bleek achteraf in orde te zijn. Had de chauffeur dan niet (zoals een expert beweerde) de wagen voor de rivier kunnen doen kantelen? Dat heeft de chauffeur geprobeerd; maar het kostte hem het leven, de bus kantelde niet maar reed de Maas in. Had de bus dan niet een noodluik moeten bezitten, zodat de passagiers door het dak konden vluchten? De wagen had, als elke Nederlandse autobus, een noodluik — maar niemand heeft hier aan gedacht; het is van buitenaf geopend, toen het te laat was. En waren er geen andere vluchtwegen? Getuigen verklaarden, dat vele vuisten op het ijzer glas hebben gebeukt — maar een deskundige zei, dat deze busramen met een enkele voetdruk uit hun rubber sponningen kunnen worden gedrukt. Bovendien waren er een voordeur en een achterdeur — maar slechts enkelen hebben hiervan gebruik kunnen maken. Is alles dan misschien zo snel gegaan, dat niemand de tijd had te vluchten? Antwoord: hoewel ieder wist, dat de ramp zou volgen, en hoewel de bus nog twintig seconden bleef drijven, zijn slechts 4 van de 25 inzittenden in leven gebleven. En is de bus in diep water gezonken misschien? De redders stonden op het dak van de bus in ... één meter diep water.

—o—

De vraag rijst ongetwijfeld: móest dit nu werkelijk zo gaan? Heeft dat ook anders gekund? Hadden enkele koele hoofden dit niet kunnen voorkomen? Want dit soort rampen komt vaker voor (intussen nog een bus met bijna alle passagiers verongelukt in Engeland) en steeds is er een groot aantal slachtoffers — groter dan technisch noodzakelijk zou zijn.

Zegt u nu niet te snel: ja, dat moest zo gaan, want dat was Gods wil. God heeft ons van deze wil geen boodschap gezonden. Onze Heere is geen grimmige despoot, die er behagen in scheidt een bus met mensen te zien verongelukken. Integendeel, als wij de Heere een beetje kennen, weten wij dat Hij onze ondergang niet wil. Er gebeurt veel tegen zijn wil, dat later op Gods „raad” wordt geschoven. Dogmatisch zit het dan wel snor, maar voor de gelovige beginnen de vraagtekens pas. Een van onze predikanten zei eens op de kansel: er liggen velen van ons te vroeg op het kerkhof, omdat wij verzuimden te bidden. Het werd de man geducht kwalijk genomen — maar hij had gelijk: een krachtig gebed van een rechtvaardige vermag veel! En (om dezelfde waarheid eens van andere kant te horen:) Lord Baden Powell schreef ergens: er liggen mensen onder grafstenen met „stierf in de Heere” — terwijl er moest staan: „rookte zich dood”. Vandaar onze vraag: móest dit werkelijk zo gaan?

Want waar eindigt ons geloof en waar begint onze verantwoordelijkheid? (Om het probleem maar eens dwaas te stellen). Een dokter adviseert zijn patiënt, zich te laten opereren. De patiënt weigert en sterft. Kunnen de nabestaanden nu zeggen: Gods wil geschiede? — Iemand verwaarloost een kwaal; als hij instort is behandeling niet meer mogelijk. Wilt u nu zeggen, dat hij op Gods tijd werd afgelost? Nu, dan nóg duidelijker. Een wandelaar loopt door het duin en ziet het bordje met „mijnengevaar”. Hij zet zijn wandeling echter rustig voort. Als die wandeling straks met een klap eindigt — is dat dan omdat God het wilde? En zo kunnen we doorgaan.

Misschien ligt het antwoord op deze vragen wel in het „ora et labora”, bid en werk. Wij zullen bidden uit al onze macht, bijzonder als we in de nood gebracht worden. En we zullen werken uit alle macht, bijzonder om uit de nood te geraken. We zullen ten volle op God moeten vertrouwen, die de wil en het vermogen heeft, ons alles goeds te geven. En we zullen alles doen wat onze hand vindt om te doen, en dit „met al onze macht”.

—o—

Onlangs publiceerde een technicus zijn proefschrift, waarin hij belangrijke aanwijzingen gaf over ramp en paniek. Aan de hand van proeven met kleine stalen kogeltjes, die regelmatig door een flessehals moesten vallen, toonde hij aan: dat tegenover de nauwe opening een boogvormige weerstandslinje ontstaat, welke al spoedig de doorgang geheel afsluit. De fles hield op te stromen.

U kunt denken aan een boogconstructie, zoals de Romeinen al van hun voorgangers leerden. Een kleine rij stenen, regelmatig opgestapeld, is in staat enorme druk te weerstaan. Zo kan de weerstandslinje van een groep hardhandig optredende agenten een grote hoeveelheid mensen ter plaatse vasthouden. Welnu, zo vormen de gelijktijdig uitstromende stalen kogeltjes in de flessehals een weerstandslinje, welke de doorgang blokkeert.

Er zijn foto's genomen van slachtoffers van bioscoop- of kerkbranden: een reeks lijken lag in een boog, schouder aan schouder, tegenover de open deur. Allen hadden met dezelfde kracht geprobeerd uit te breken — maar allen hadden meegewerkt, die uitgang te versperren voor alle anderen. Mocht de lijn ergens worden doorbroken, dan wordt de open plaats onmiddellijk opgevuld door een andere wanhopige. Deze telkens optredende weerstandslinje werkt zó remmend, dat de geredden tien maal zo lange tijd nodig hadden om buiten te komen als ze in normale omstandigheden gebruikten. Want, alsof een ramp al niet erg genoeg is, de bijkomende paniek is het, die de meeste slachtoffers vraagt.

—o—

Want wat is paniek eigenlijk? Het is een grote schrik, die op een gezelschap gelijktijdig valt. Bij paniek gaat het altijd om een gemeenschappelijke schriktoestand. De individualiteit van de meesten, zo niet van allen, gaat onder in een kuddedrift. Het intellect van de groep is niet meer de som van alle verstand; het intellect van een panische groep ligt dicht bij nul. Ligt dicht bij ... een fles vol stalen kogeltjes. En zo'n op drift geraakte groep doet meestal gevaarlijke dingen: beukt op harde ruiten, springt uit ramen, wacht werkeloos op redding, of verspert elkaar en zichzelf de weg naar de uitgang.

Het is misschien goed, ons deze dingen te realiseren. Morgen kunt u bij een ramp be-

trokken zijn: bent u dan in staat, de paniek te doorbreken? Of te voorkomen? Want alleen degene, die zich buiten de paniek weet te houden, kan iets nuttigs doen: voor de anderen, en daarin voor zichzelf.

Bekend is het verhaal van de overvolle sloep, na de slag in de Java-Zee. Er moest iemand overboord, wilde de hele sloep niet zinken. En in zo'n toestand weet niemand de oplossing te bedenken. De hele sloep zou zijn ondergegaan, ware er niet een verstandige oudere man bij geweest, die — zeker zijnde van zijn toekomst — het initiatief nam en overboord sprong!

Er zijn meer gevallen bekend, waarin een enkele koele klont de redding van een verbijsterde groep betekende. De Bijbel vertelt van een belegerde stad. Ieder in paniek, want de zaak stond verloren. Maar een „moeder in Israël” wist de oplossing te bedenken. Men luisterde naar haar — en de stad bleef behouden. De Bijbel noemt ook een andere belegerde stad. Ieder in paniek, want de zaak stond verloren. Een simpel mannetje wist de oplossing, maar men had geen tijd om naar hem te luisteren: de paniek ging voor. Nu, de stad ging verloren. Gods wil? Hij was te redde geweest, zegt de Bijbel.

Ziet u hoe goed het is, buiten een paniek te blijven? De ramp zelf is al erg genoeg, daar hoeft niets bij te komen. Een van onze beste vrienden stond in de laatste wereldoorlog voor de grootste risico's. Hij deed wat zijn hand vond om te doen — maar hield rekening met zijn risico's. Dat wil zeggen: dagelijks hield hij zich een uur lang voor ogen, wat hem kon overkomen. Hij dacht zich alle arrestaties, verhoren, folteringen en ontsnapingspogingen zo concreet mogelijk in. Tenslotte meende hij, dat er weinig bij was, waar hij nog van zou schrikken. Hij heeft erge dingen meegemaakt, maar hij verloor nooit het hoofd. Hij mocht de oorlog overleven.

Zegt u nu niet: „een mens lijdt dikwijls het meest door het lijden, dat hij vreest, maar dat niet op komt dagen”. En zo voort. Als u een brandverzekering sluit, krijgt u toch geen nachtmerrie? En als u, in een treincoupé plaats nemend, naar de noodrem kijkt, is het toch niet omdat u narigheid verwacht? Juist omdat u geen brand hebt, kunt u zich verzekeren. Juist omdat de coupé veilig lijkt, kijkt u naar de noodrem. Die verzekering en die noodrem staan tot uw beschikking, om bij ramp de gevolgen te beperken.

—o—

Toen een forensentrein vertrok, kwam nog een late reiziger aanrennen, die blijkbaar beslist meemoest. Hij gooide zijn tas door de openstaande deur naar binnen en rende mee. Elke seconde nam de snelheid van trein en reiziger toe. Er kwam een eind aan de mogelijkheden, en dat was op het gezicht van de reiziger te zien. Maar een passagier aan de open deur vatte rechts en links de handgrepen, de rennende reiziger gehoorzaamde op slag, greep eveneens de veilige handgrepen, en belandde een seconde later veilig in de trein.

Een paar weken later gebeurde bijna hetzelfde. Een reiziger gooide zijn tas naar binnen, rende mee, zocht met zijn ogen naar de veilige handgrepen rechts en links. Toen hield de overeenkomst met het vorige verhaal op. Een paar passagiers namelijk riepen: zou je wel? De reiziger greep mis. Hij was zijn tas en twee benen kwijt.

Wat is hieruit te leren? Dat onze positieve of negatieve instelling van beslissende betekenis zijn in kritieke situaties. Wie vermoedt dat de zaak misgaat helpt er krachtig toe bij, de zaak te laten mislukken. En wie zich instelt op slagen maakt een prachtkans van slagen. Wie op Gods hulp vertrouwt staat altijd positief tegenover de afloop. Wie God wantrouwt... holt zijn ondergang tegemoet. Want wel is er geen kwaad in de stad, dat de Heere niet doet (zoals Amos zei) — maar we kunnen toch moeilijk de Heere beschouwen als de schepper van het kwaad.

De Heiland weende over Jeruzalem: ik heb dikwijls uw kinderen willen samenbrengen — maar ge hebt niet gewild! Onze verkeerde wil kan dus sterker zijn dan Gods bestwil. We moeten niet langer met dogmatische stelligheid verklaren: het was Gods tijd, het was

Gods wil, het was Gods voorzienigheid, en zo voort. We zullen volledig op Gods bescherming vertrouwen en we zullen volledig doen, wat we kunnen. Als het onderwerp u interesseert krijgt u straks nog een waar verhaal van een ramp, waarbij de paniek niet doorging.

D. W. L. MILO

STICHTING „REDT EEN KIND”

De zomervakantie is voor de meesten van ons nu al weer verleden tijd en wij willen u graag enige berichten doorgeven, die wij gedurende die tijd uit India ontvingen.

Miss Doerksen is in India teruggekeerd. Zij prijst de HERE voor de goede tijd, die zij in Nederland heeft gehad. Bij aankomst in Mukti kwamen alle in Nederland verzorgde kinderen naar haar toe om te horen hoe het met „hun” „ooms en tantes” was.

Mr. Samuel van de Bethel Fellowship schreef ons over het nieuwe weeshuis en de plannen, die hij daarvoor heeft. Het huis, dat met „uw” geld wordt gebouwd, heeft als naam gekregen „Mattheus Tehuis”. Hierin is plaats voor 60 kinderen en het wordt zo gebouwd, dat indien deze 60 plaatsen weer bezet zijn, er nog een verdieping op gezet kan worden, waardoor meer kinderen geholpen kunnen worden. Zij hebben het weeshuis, dat zij al hadden voor wij onze hulp begonnen, verbouwd en geschikt gemaakt voor de oudere meisjes, die wat meer „privacy” nodig hebben. Als het Tehuis klaar is komen hierin de 42 kinderen, die al „pleegouders” in Nederland gevonden hebben, de 12 kinderen die nog op verzorgers wachten en nog 9 of 10 kinderen, die daar al waren. Men is nu bijna klaar met het bouwen. Er is nog geld nodig voor de inrichting. De keuken is klaar en ook al in gebruik.

„We danken u voor het grote werk dat u doet voor de KONING DER KERK, waardoor de behoeftigen in dit land over de volken en oceanen heen geholpen worden in de Naam van onze Here Jezus Christus”, schreef Mr. Samuel.

Wij hebben kortgeleden van Mr. Samuel de foto's en gegevens van 12 kinderen gekregen, die een plaats krijgen in het nieuwe weeshuis. Wij geven u de geschiedenis van drie broertjes:

„Mani, samen met zijn twee jongere broertjes, werd door zijn ouders in de steek gelaten. Beide ouders zijn heidenen. Nadat de drie jongens geboren waren begon de moeder een onzedelijk leven te leiden. Ze verliet haar man en kinderen en ging met andere mannen in dezelfde stad samenleven. De vader was ten einde raad en wilde een eind aan zijn leven maken, maar een christenvriend wist hem hiervan te weerhouden. De man, die niet meer aan zijn vrouw herinnerd wilde worden, deed afstand van zijn drie kinderen en deze werden bij ons gebracht. Mani hield drie weken achter elkaar en wilde ook niet eten. Ik vond hem en zijn broertjes vaak slapend in mijn kantoor. Hij kreeg koorts. Hij kwam twee tot drie keer per dag bij me en zei dan: „Moeder is verdwenen en vader stuurde ons weg, en mijn broertjes willen naar huis”. De kinderen huilden en ik huilde ook. Ik heb met ze gebeden en ze verteld over de grote liefde van onze Zaligmaker. Ik heb ze gezegd dat er nieuwe „ouders” gevonden zullen worden, en dat ik een vader voor ze zal zijn. Ze zijn nu veel beter. Ze beginnen te lachen en soms hoor je ze zingen. We hebben hem en zijn broertjes alle drie in de eerste klas van onze school gedaan.”

„Pleegouders” vragen wij voor deze kinderen hier en dat betekent niet alleen het geven van f 50,— per maand per kind, maar ook veel gebed. Wij weten, dat het voor deze kinderen veel betekent, dat er ergens mensen zijn, die wel voor ze willen zorgen en die voor ze bidden. Wij geven graag inlichtingen over het „adopter” van deze en andere kinderen. Op het moment, dat wij dit schrijven hebben 146 kinderen verzorgers in Nederland gevonden.

Zoals u zich misschien herinnert, hebben we als resultaat van de Aktie „Redt Een Kind uit India” geld kunnen sturen naar The Children's Home in Bhogpur voor het bouwen van een kippenfarm. Men schreef ons: „Allang had ik u iets over de kippenfarm moeten schrijven. De kippen zijn begonnen met leggen en het dagelijks gemiddelde is nu 50 eieren. De kinderen vinden dit natuurlijk prachtig en eens in de twee of drie dagen krijgen ze nu een ei of een eierengerecht. We zijn begonnen met 125 kippen en zijn van plan er in oktober nog 100 bij te bestellen. Nu we zo'n goed en degelijk kippenverblijf hebben is er weinig werk verbonden aan het houden van deze dieren. Een van de jongens, Sammy, hij gaat naar de middelbare school, zorgt voor de kippen. Hij verzamelt ook de eieren. Altijd als hij naar de kippen toegaat, volgt hem een hele groep kinderen om hem te helpen. Het boeit ze nog steeds, dat kippen eieren leggen.”

Bij The Children's Home had men voor alle kinderen verzorgers gevonden, een gedeelte door onze Stichting. Daarom zijn er nu weer 22 nieuwe kinderen opgenomen. Wij verwachten de gegevens van deze kinderen.

Voor de vakantie waren alle kleren, die wij gekregen hebben, naar India verzonden. Indien u nog goede gedragen kleren voor ons hebt, wilt u die dan zenden aan de Heer H. Disselhof, Assendorperstraat 159, Zwolle. Er is het meest behoefte aan zomerkleren. Winterkleren voor kinderen zijn ook welkom. Liefst geen hoeden en schoenen.

Wij hopen, dat u ons werk blijft steunen. Onze postrekening is: 1599333 t.n.v. onze Stichting te Zwolle.

Stichting „Redt Een Kind”

Secretariaat: Burg. van Tienenweg 37,
Diemen.
Tel. 020 - 59944.

(Vervolg van pag. 154)

gen: „want deze zaak is van Mij geschied.”.

De losmaking van de tien stammen van het huis van David is dus het werk des Heren.

Dit betekent niet dat de revolutie van Jerobeam en de scheuring van het rijk naar het gebod des Heren waren.

Het betekent veeleer dat boven het doen van de mensen uit, de slaande hand van God over heel Zijn volk kwam.

Zo is hier sprake van het werk des Heren. Wanneer we spreken over de reformatie of de vrijmaking als het werk des Heren bedoelen we het toch niet in bovenomschreven zin.

Maar we zullen ons toch moeten laten waarschuwen omdat het werk van God en het werk van mensen in geloof verricht een eenheid vormen op een wijze die wij met ons verstand nooit geheel doorgronden kunnen.

De Here werkt in majesteit en heiligheid en onze werken, ook de beste zijn altijd met zonden en zwakheden behept.

Wij kunnen onze inzichten en handelingen nooit voor onaantastbaar verklaren met een beroep op het werk des Heren.

En wanneer ik, weer van de hand van ds. P. Lok lees: „Hebben WIJ ons toen vrijgemaakt, of is de Heere Zelf ons voorgegaan op de weg van vrijmaking” dan ga ik vrezend dat de vrijmaking met een beroep op het werk des Heren tot een of ander heilsfeit wordt verheven dat niet voor onze verantwoordelijkheid ligt.

Reformatie is, dat wij ons gelovig buigen voor het woord van God en ons daarvan reukenschap geven en erkennen dat al onze handelingen onder de tucht van dit woord liggen.

Daarom doet het aan de grootheid van Gods werken niet af, wanneer wij erkennen dat er in de reformatie zwakheden van mensen zijn geweest, dat er kansen zijn gemist.

In een gelovige bezinning op deze dingen kunnen we tot een beter inzicht komen en daarmee onze winst doen.

Daarmee is een reformatie of een vrijmaking niet disputabel gesteld, want we zijn zondige mensen en leven in een zondige gemeenschap, daarin moeten wij kiezen; we weten dat onze weg niet in volmaaktheid is.

Wie oog heeft voor de verliezen en gemiste kansen, kan door Gods genade daarmee zijn winst doen.

Er blijft een geheimenis in de geschiedenis van Christus kerk: wie daarvoor oog heeft zal Gods grote werken roemen.

Uitgaven voor het geschiedenisonderwijs

Dezer dagen heeft de veelbesproken Mammoet-in-het-onderwijs zijn eerste verjaardag gevierd. Bij die gelegenheid zijn vele en velerlei opmerkingen gemaakt, die van redelijk vleidend tot uiterst verstoord bleken te variëren.

Eén vak, dat wel bijzonder sterk in het teken van onderwijsvernieuwing is komen te staan, is dat van de geschiedenis. Op elk niveau van ons onderwijs blijkt, dat de beoefening, formulering en presentatie van de historische wetenschap op de helling is gekomen.

Misschien is het in dit verband interessant, hier even de eisen te vermelden, zoals die op dit moment voor elk type van het voortgezet onderwijs, waar geschiedenis in het 'vakkenpakket' kan voorkomen, zijn vastgelegd:

1. iedere kandidaat dient kennis te hebben van de historische ontwikkeling gedurende de laatste halve eeuw: dat wil zeggen, dat dit tijdvak van 'de laatste 50 jaar' per examenjaar opschuift. De examenklassen van volgend jaar zullen dus al geheel en al buiten de sfeer van de 1e Wereldoorlog ondervraagd worden, wat deze eis aangaat, althans.
2. verder wordt van de kandidaat verwacht, dat hij vertrouwd is met (tenminste zes) onderwerpen uit de algemene en vaderlandse geschiedenis, waarbij „naast de politieke ook economische, sociale en culturele aspecten van de geschiedenis tot hun recht dienen te komen”.

De tweede eis is tendele te beschouwen als een invoeren, ook bij het middelbaar onderwijs, van de op menige lagere school al lang bekende project-methode, waarbij men tracht, een zo mogelijk afgerond onderwerp van alle kanten te behandelen, als 't kan, met gebruikmaking van een gehele reeks van vakken. Iets daarvan vinden we nu ook terug in het kiezen en uitwerken van een geschiedenisonderwerp. Er is kennelijk naar gestreefd, een dóórbréken van sleur en eentonigheid te combineren met de kans, dat het eigen initiatief van de leerling wordt gestimuleerd. Het is te begrijpen, dat men voor de uitwerking van deze tweede eis een grote reeks mogelijkheden heeft. Er is de werkwijze met groepen, die collectief opdracht-delen uitdokteren en hun bevindingen vervolgens rapporteren in een 'plenaire' vergadering; er kan individueel aan spreekbeurten, kleine of grotere scripties, tekstanalyses en dergelijke worden gedaan. Er kan een poging worden gedaan, met de leerlingen te komen tot het opbouwen van een school-archief van knipsels, illustratie-materiaal, geluidsopnamen (waarbij actieve 'geluidsjagers' onder de leerlingen soms verrassend actief blijken bij het vastleggen van belangwekkende radio- of t.v.-uitzendingen op historisch gebied). Niet te grote groepen kunnen „ter plaatse” geschiedkundig belangwekkende objecten bestuderen: een kerk, een museum, misschien kunnen ze zelfs hun bijdragen leveren tot de onderzoeken van archeologische werkgroepen; in dat verband is het interessant, dat de N.J.B.G., de Nederlandse Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis, met zijn aardige periodiek 'Fibula', plaatselijk soms opvallend slaagt in het bundelen van krachten op dit gebied, in binnen- en buitenschoolse bezigheden.

Dat menig uitgever in dit 'punt 2' van de exameneisen wel brood zag, ligt voor de hand. De één na de andere firma kwam dan ook met een eigen reeks van kleine boekjes; sommige zagen meer in één groot opgezet verzameldeel van 'speciaalstudies' (bijv. het veelgebruikte 'Fasen en Facetten'); een en-

kele auteur trachtte in zijn eentje een hele reeks onderwerpen op papier te zetten.

Totnutoe ziet het er naar uit, dat de reeks, die Kok in Kampen is begonnen, de meeste kans maakt, te worden voortgezet. Onder de verzamelnaam 'Dichterbij' brengt men een reeks series, die ieder een eigen opzet hebben, maar in toenemende mate zó worden gedirigeerd, dat er een plezierig element van onderlinge relatie tussen de deeltjes is. De uit twee historici bestaande redactie (C. M. H. Bosch en drs. H. G. Leih) doet kennelijk zijn best, het voorhanden materiaal zó te benutten, dat het, waar mogelijk, in het geschiedenisonderwijs van vooral de hogere klassen kan worden geïntegreerd. Zo is men nu bezig, van de aardigste artikelen uit het blad 'Spiegel Historiae' overdrukken te doen verschijnen (serie: 'Spiegel Historiae Dichterbij'); men bereidt een reeks 'Onze Staat Dichterbij' voor; voor de eis-van-de-halve-eeuw zijn deeltjes uit, zoals dat van prof. Brugmans, De Europese Idee en de twee van de heer Bosch zelf, John Bull en Europa, en: Van Wilson tot Nixon. De mogelijkheid van projectie wordt gebruikt, door bij sommige deeltjes, bijvoorbeeld dat over de tijd van Toetanchamon van drs. C. Fischer, een reeks dia's of een filmstrip te brengen. (Jammer genoeg kreeg dit laatste boekje van een kenner bij uitstek in het blad 'Kleio', orgaan van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland, een nogal negatieve beoordeling; de overige kritieken ten aanzien van andere deeltjes vallen meestal redelijk tot zeer positief uit!)

Tenslotte heeft men in overleg met de Stichting Nederlandse Onderwijs Televisie een reeks uitzendingen kunnen opzetten, die in de zojuist begonnen cursus het onderwijs in twee 'speciaal-onderwerpen' zullen begeleiden. Het betreft het uitstekende boekje van C. M. H. Bosch — Bronnen van onze geschiedenis, en daarnaast, als eerste thematische behandeling van de Amerikaanse geschiedenis, van dezelfde auteur: Van Wilson tot Nixon. Men kan bij de Stichting N.O.T. over deze programma's inlichtingen aanvragen: Riouwstraat 163, Den Haag (tel. 070-609.815). Nog één enkele opmerking over het boekje 'Bronnen'. Het plezierige daarvan is, dat het allereerst de bronnen uit prehistorie, oudheid, middeleeuwen en nieuwe/nieuwste geschiedenis ter sprake brengt; dat het daarbij aantoon, hoezeer het probleem hoeveelheid resp. betrouwbaarheid van de voorhanden bron de kritische zin van de man, die 'geschiedenis als ambacht' koos (Roelink), gaande dient te maken.

Doordat Bosch dit boekje bedoelde als algemene inleiding op de studie van de keuze-onderwerpen, geeft het velerlei wetenswaardigheden, op zeer leesbare wijze bij elkaar gebracht. Overigens kan het (in zijn geheel of voor een gedeelte) ook zelf dienst doen als een dergelijk „onderwerp”; daarvoor zijn er de voortreffelijke literatuuropgaven, de 'suggesties voor verdere studie' aan het eind van ieder hoofdstuk, die in veel gevallen ook blijken te verwijzen naar andere uitgaven binnen dezelfde 'Dichterbij-series'. Dat vergemakkelijkt in een aantal gevallen de vaak moeizame documentatie ietwat. Op deze wijze laat de auteur achterenvolgens de evolutie in de geschiedschrijving zien aan de hand van zes hoofdstukken:

1. De bodem als enige bron: vaagheid, steeds verschuivende hypothesen.
2. In Romeinse sporen, sterk toegenomen duidelijkheid: Caesar, Tacitus!
3. Een overgeleverd verhaal, nl. over de dood van Bonifatius.
4. Zegel en portret, aan het hof van Filips de Goede, 700 jaar verder, en we blijken nu veel beter ingelicht, behalve over de 'kerels', het gewone volk!
5. Van dag tot dag, ca. 1750; aan de hand van het familie-archief Fagel toont Bosch,

H. L. Bogaard

hóezeer onze kennis is toegenomen, zij het steeds vooral ten aanzien van de regenten-klasse...

6. Beeld, band en plaat: de ontstellende hoeveelheid materiaal van onze tijd vergt, evenzeer als vroeger — misschien nog wel veel méér dan vroeger — van de geschiedschrijver, dat hij scherp schift en heel kritisch kijkt. Doet hij dat niet, dan loopt hij gevaar, in de massa materiaal ten onder te gaan, óf door het filmbeeld heen de werkelijkheid niet te zien.

Het wat railerende, maar toch wel rake motto van Jan Romein, dat dit boekje van Bosch meekreeg, wil ik u tenslotte niet onthouden:

„Geloof niet wat de geschiedschrijvers zeggen,
Maar evenmin dat zij het zonder grond zeggen.”

INGEZONDEN

Geachte redacteur, herder en leraar, broeder,

In 1944 heb ik de Vrijmaking bewust meegemaakt. (Ben in 1907 geboren.) Veel herhaalt zich en in scherpere vorm.

Zelfs over de naam A of B wordt er gediscussieerd en... *verwarring gesticht!*

Vandaar dat ik deze gedachte doorgeef en dringend aanbeveel:

Vrijgemaakt (synodocraat) voor de alle van synodes komende besluiten „slikkende” kerken en... Vrijgemaakt „zonder meer” voor de „zonder verband” levende kerken. (Die toch weg-ebben volgens prof. Kamphuis.)

U veel wijsheid en kracht toewensend bij het „leiding” geven in „Opbouw”.

Met hartelijke broedergroeten,

Jac. v. d. Berge (abonnee),

Wilhelminastraat 25, Wemeldinge (Zld.)

Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis

D.V. 13 september a.s. hoopt dit Verband z'n eerste Algemene Vergadering te houden in Amersfoort, hotel „Kobus aan de Poort”, Utrechtsestraat 49, aanvang half twee.

Het is beslist noodzakelijk, dat alle schoolbesturen, die op de basis van de Gereformeerde Belijdenis willen werken voor hun scholen, deze vergadering bezoeken. Ook zij, die voor het Gereformeerde karakter onzer scholen strijden willen, maar niet als afgevaardigden van een schoolbestuur kunnen komen, zijn welkom en kunnen buitengewoon lid worden.

Deze oproep is niet gericht tot hen, die al aangesloten zijn bij een ander verband van Gereformeerde scholen. Hierbij denken we aan het „Landelijk verband van Gereformeerde Scholen” en de „Vereniging voor Gereformeerde Schoolonderwijs”. Met deze verbanden wil ons Verband tot een hartelijke samenwerking komen.

Scholen op Gereformeerde grondslag, die niet bij laatstgenoemde verbanden zijn aangesloten, zijn toch genoodzaakt met het oog op wettelijke voorschriften, tot enig verband toe te treden. Het is niet te verdedigen, dat zij zich zouden aansluiten bij een algemeen-Christelijke organisatie, die de Gereformeerde belijdenis niet tot grondslag heeft.

Nu er een beweging gaande is om uit de statuten van schoolverenigingen expres de Drie Formulieren van Enigheid te schrappen en daarvoor het „belijden der Reformatie in Nederland” of de Twaalf Artikelen in de plaats te zetten, nu er op allerlei wijze aan de Gereformeerde Belijdenis getornd wordt, moeten alle scholen op Gereformeerde grondslag zich verenigen op de basis van de Gereformeerde Belijdenis.

Onbegrijpelijk is het, dat velen, die in de kerk voor de Gereformeerde Belijdenis pal staan, op het terrein van het onderwijs dat niet doen door zich niet aan te sluiten bij ons Verband.

De tijd dringt! En om het verlaten van de Gereformeerde koers en omdat de algemeen Christelijke orga-

nisatie de scholen, die niet bij haar aangesloten zijn, inzake Borgstelling en Commissie van Beroep nog slechts één jaar wil helpen.

Daarom eenparig de schouders gezet onder dit werk, door alle Gereformeerden, van welke kerk ook! Geen afwachtende houding aannemen of deze zaak maar op z'n beloop laten. *Maar positie kiezen!*

Namens het voorlopig bestuur,
F. E. van Delden, secretaris,
Hamweg 15, Harkstede. Tel. 05904-338

„Verstaat Prof. Kuitert wat hij leest?”

De Uitgever Kok te Kampen verzocht de Uitgever van de brochure van Ds. G. Visee: „Verstaat gij wat gij leest? Antwoord op Prof. Dr. H. M. Kuitert's gelijknamige brochure” de titel te veranderen om verwarring te voorkomen.

Gehoor gevend aan dit verzoek werd, na overleg met de schrijver, deze titel veranderd in: „Verstaat Prof. Kuitert wat hij leest?”

Onder deze titel verschijnt nu binnenkort de reeds aangekondigde brochure van Ds. G. Visee bij de firma Wesdijk en Liebeek te Barendrecht.

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Bunschoten-Spakenburg: ds. M. K. Drost te Dalfsen en ds. J. C. Post te Pieterburen; te Noordbergum: ds. B. de Vos te Ten Boer; te Delfzijl: ds. J. J. Wildeboer te Winschoten... te Ommen: ds. J. C. Post te Pieterburen.

DS. J. M. KROES — Op 28 juli jl. herdacht ds. J. M. Kroes zijn 40-jarig ambtsjubileum. Hij diende achtereenvolgens de gemeenten te Tienhoven (1929-1932) en Dalfsen (1932-1966), en is thans emeritus-predikant. Ds. Kroes bediende, ter gelegenheid van zijn jubileum, in de kerk te Dalfsen het Woord over Psalm 89 : 2-3, 16-19.

DS. F. MUL — Zondag 17 augustus jl. nam ds. F. Mul afscheid van zijn gemeente te Hoogkerk. Hij deed dit met een preek over Deuteronomium 32 : 45-47. Op een door de kerkeraad op 14 augustus belegde gemeentevergadering, had de gemeente van Hoogkerk gelegenheid gekregen persoonlijk afscheid te nemen van haar predikant.

DS. G. BOERSEMA — Zondag 24 augustus jl. deed ds. G. Boersema intrede in de kerk te Haulerwijk. In de morgendienst werd hij bevestigd door ds. H. Bouma van Assen, die tot tekst voor zijn prediking had gekozen Efeze 4 : 11-12. In de middagdienst verbond ds. Boersema zich aan zijn nieuwe gemeente met een preek over 1 Korinthe 12 : 31b.

VOORTHUIZEN — Ook in de gemeente te Voorthuizen is het gekomen tot een breuk tussen een aantal gemeenteleden en de kerkeraad. Reeds geruime tijd leefden onder een aantal leden van de gemeente bezwaren tegen de prediking en het beleid van de kerkeraad. Hun bezwaren spitsten zich toe op het laten voorgaan van predikanten, die ondertekenaars of „sympathisanten” waren van de „Open Brief”, en het voorgaan van ds. Zwarteveen in gemeenten, die buiten het kerkverband zijn komen te staan (o.a. Soest, Zeist, Spakenburg). Tevens ook op de weigering de „Open Brief” te bestrijden. Tenslotte hebben genoemde gemeenteleden zich tot de classis gewend om toestemming voor kerkelijk onderdak bij een genabuurd gemeente, en riepen ze de gemeente te Voorthuizen op, zich niet langer onder opzicht en tucht van de kerkeraad te stellen.

SCHIEDAM — Op 20 augustus jl. constateerde de classis Schiedam, na een aantal schriftelijke verzoeken van kerkleden te Schiedam ontvangen te hebben

„te dat de kerkeraad van Schiedam niet heeft gereageerd op de oproep van de classis Schiedam, vermeld in haar besluit van 11 juni 1969, om van haar schadelijke weg terug te keren;

2e dat geen der ambtsdragers van de ontrouwe kerkeraad van Schiedam zich heeft afgewend van de dwalingen van deze kerkeraad”.

Na overwogen te hebben, dat krachtens art. 39 K.O. het de taak van de classis is, plaatsen waar nog geen kerkeraad zijn kan onder de zorg van een genabuurd kerk te stellen, sprak de classis uit de kerkeraad van Vlaardingen (ds. M. van Dooren) te verzoeken de ambtelijke arbeid te Schiedam op zich te nemen.

ADRESSEN

DS. G. BOERSEMA, Oosterwoldseweg 16, Haulerwijk (Fr.), tel. 05161-251. **DS. H. W. OPHOFF**, Krügerlaan 88, Gouda, tel. 01820-15092. **HATTEM:** scriba: J. Pleiter, Noordwal 37, Hattem. **BARENDRECHT:** diakonie: S. Visser, 't Rak 22, Barendrecht, tel. 01806-3740. **UTRECHT:** scriba: Mr. L. Verschoor, Bangkokdreef 163, Utrecht, tel. 030-445604.

Op Zijn tijd, voor ons onverwacht, heeft de Here tot Zich genomen mijn lieve man, onze zorgzame vader en grootvader

CHRISTIAAN CORNELIS VREUGDENHIL

in de ouderdom van 70 jaar.

„Onze enige troost is, dat wij in leven en sterven het eigendom van Christus zijn.”

Rotterdam:
P. Vreugdenhil-van Veen

Krimpen a/d IJssel:
J. van Wieringen-Vreugdenhil
C. J. van Wieringen

Krimpen a/d IJssel:
P. Vreugdenhil
P. Vreugdenhil-van Waardenburg

Rotterdam:
A. van Esch-Vreugdenhil
C. van Esch

Rotterdam:
A. Wijnia-Vreugdenhil
W. Wijnia

Vlaardingen:
J. P. C. Vreugdenhil
L. Vreugdenhil-Koen

Rotterdam:
G. Vreugdenhil
G. Vreugdenhil-Hordijk

Krimpen a/d IJssel:
Chr. Vreugdenhil
H. Vreugdenhil-van Wijngaarden

Rotterdam:
C. Vreugdenhil
B. J. Vreugdenhil-van Wouwe
en kleinkinderen

Rotterdam, 26 augustus 1969
Burg. Meineszplein 24 A.

ISRAËL HET UITVERKOREN VOLK EN ZIJN ZEVENTIG WEKEN VAN DAN. 9 : 24.

Israël op weg naar zijn herstel, Jeruzalem blijft een lastige steen voor alle volken. Zach. 12 : 3.
f 1,50

DEZE IS JEZUS DE NAZERENER DE KONING DER JODEN

f 1,00
De Messias der Joden.

ART. 37 DER NED. GEL. BEL. GETOETST AAN DE H. SCHRIFT

door H. W. den Haring.
f 1,50

Uitgave Comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften. Giro 346974. Rotterdam, Adm. Raephorststraat 20b.

Binnenkort verschijnt:

Ds. G. Viseé, VERSTAAT PROF. KUITERT WAT HIJ LEEST?

De schrijver laat zien, dat de beweringen van Dr. Kuitert maar al te zeer op loze gronden en al te haastige conclusies berusten.
Prijs f 3,50.

Uitgave van:
FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK
Singel 55 — BARENDRECHT — Postrekening nr. 216828

HET WEEKBLAD KERKNIEUWS

(onder redactie van W. C. F. Scheps en drs. N. Scheps)
geeft deze week een uitvoerige samenvatting van het

RAPPORT dat aan de Synode van Hoogeveen werd uitgebracht over het ATTESTENBESLUIT.

Wie zich met ingang van 1 oktober abonneert ontvangt behalve de nummers van september ook het nummer van 22 augustus (documentatie over de Vrijmaking) en 29 augustus (verslag van de herdenking in Scheveningen) gratis. Van de twee laatste nummers is nog maar een beperkte voorraad aanwezig.
Abonnementsprijs f 4,35 per kwartaal.

Adres redactie en administratie: Postbus 2100, Den Haag. Telef. 0 70 - 838372. Postrekening: 1534121.

1894 1969

75 jaar

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn, verschijnt er bij ons een bundel studies van de hand van de hoogleraren van de Hogeschool, over een aantal actuele theologische vragen.

WOORD EN KERK

Theologische bijdragen van de hoogleraren aan de Theologische Hogeschool van de Chr. Geref. Kerken in Ned. bij de herdenking van het 75-jarig bestaan van de Hogeschool.

prof. dr. B. J. Oosterhoff,
De daden des Heren gedenken

prof. drs. J. P. Versteeg,
Is Adam in het Nieuwe Testament een „leermodel”?

prof. J. Hovius,
Om de ware religie te onderhouden

prof. dr. J. van Genderen,
Roeping en verkiezing

prof. dr. W. H. Velema,
De kerk in de sociale ethiek

prof. J. Kremer,
De gemeente in de ambtelijke theologie

Omvang 178 pagina's. Prijs f 9,90

Boekhandel — antiquariaat — uitgeverij
TON BOLLAND
v/h H. A. van Bottenburg N.V.
Prinsengracht 493 - Amsterdam - Tel. 020 - 221921

Voor "de WITTE HULL" te Zeist

onderafdeling van het psychiatrisch centrum „WILLEM ARNTSZHOEVE" te Den Dolder, waar worden verpleegd 25 schoolgaande zwakzinnige kinderen en 15 zwakzinnige volwassenen, wordt gevraagd:

a. Leidsters
in het bezit van het diploma Kinderbescherming A. of het diploma Z.

b. Ass. Leidsters
Jonge dames die voldoen aan de eisen, worden in de gelegenheid gesteld de cursus te volgen ter verkrijging van het diploma Kinderbescherming A. De opleidingskosten worden geheel vergoed.

- Intern wonen is niet verplicht
- 5-daagse werkweek.
- Salaris volgens salarisschaal Haeck.
- Pensioenregeling Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.
- Vakantie 16 werkdagen per jaar.
- Vakantietoelage 6% van het bruto jaar-salaris.
- Geen inhouding van A.O.W.-premie.
- Gunstige premiespaarregeling.

Schriftelijke sollicitaties, onder vermelding van huidige functie en bruto-salaris te richten aan het Hoofd van de afdeling Personeelszaken, Dolderseweg 164, Den Dolder.

Redactieleden :

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie :

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:
adres secretaris en penningmeester :
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen :
Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs
f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm